

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ПЕТРОВ Павло
ГОЛОВКО Іван

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до семінарських занять
з дисципліни: «Глобалістика»

ДНІПРО, 2025

УДК: 321

Рекомендовано Вченою радою факультету суспільних наук і міжнародних відносин Протокол № 1 від 18.09.2025 р.

Рецензент:

Іщекно І.В.

д-р. політ. наук, проф., завідувач кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Воронова Т.В.

канд. політ. наук, доц., доц. кафедри політології, соціології та
публічного управління Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

П 29 Петров, П., Головка, І. (2025). Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни: «Глобалістика». ДНУ: Електронне видання. 51.

Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Глобалістика» розроблені для студентів спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії та спрямовані на формування цілісного бачення глобалізаційних процесів, їх впливу на державу, суспільство та особистість. Рекомендації охоплюють ключові теми курсу: теорію глобалізації, глобальні проблеми, цивілізаційний вимір сучасного світу, функціонування глобального суспільства, трансформацію безпекової архітектури, взаємодію України з глобальними процесами. Для кожної теми подано: розгорнутий опис змісту заняття, детальний аналіз семінарських питань, приклади, аналітичні підказки, кейс-завдання та дискусійні напрями. Методичні рекомендації сприяють розвитку критичного та системного мислення, формуванню навичок міждисциплінарного аналізу, а також підготовці до рефлексивного осмислення глобалізаційних процесів у світовому та національному контексті.

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Цифрова трансформація світового порядку: актори, процеси, наслідки	5
Тема 2. Електронна демократія та криза інституційної довіри в умовах цифрової держави	11
Тема 3. Цифрові інструменти як засіб реалізації зовнішньополітичної стратегії держави	16
Тема 4. Субнаціональні актори та мережеві альянси у глобальному цифровому середовищі	22
Тема 5. Кіберпростір як новий вимір міжнародної безпеки	27
Тема 6. Іміджева політика держави в умовах глобального інформаційного протистояння	32
Тема 7. Цифрова модернізація держави як фактор міжнародної конкурентоспроможності	37
Тема 8. Правові та інституційні механізми регулювання цифрового глобального простору	42
Рекомендована література	47

ВСТУП

Методичні рекомендації до семінарських занять з навчальної дисципліни «Глобалістика» призначені для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Вони орієнтовані на організацію системної роботи студентів у семінарському форматі та спрямовані на розвиток умінь аргументовано обговорювати проблематику глобального розвитку, критично аналізувати джерела, порівнювати підходи й інтерпретації, формулювати обґрунтовані висновки та пропозиції.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння закономірностей, тенденцій та суперечностей глобального розвитку сучасного світу, а також здатності аналізувати глобальні процеси й проблеми в політичному, економічному, соціальному, безпековому, екологічному та цивілізаційному вимірах. Семінарські заняття забезпечують перехід від засвоєння теоретичного матеріалу до його практичного застосування через роботу з кейсами, аналітичними доповідями, міжнародними документами, статистичними даними та матеріалами сучасного дискурсу (policy papers, огляди міжнародних організацій, тематичні дайджести).

Рекомендації побудовані за проблемно-аналітичним принципом і містять орієнтири для підготовки до семінарів: питання для обговорення, типові завдання, вимоги до коротких виступів і письмових міні-аналізів, а також акценти на академічну доброчесність і коректну роботу з інформацією. Особлива увага приділяється формуванню вміння бачити взаємозалежності глобальних процесів, оцінювати наслідки глобальних викликів для міжнародної системи та для України, а також аналізувати роль державних і недержавних акторів у транснаціональному просторі.

Вивчення дисципліни та робота на семінарських заняттях забезпечують формування наступних компетентностей:

ЗК07. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК02. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК06. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

Ці методичні рекомендації покликані уніфікувати вимоги до підготовки й участі студентів у семінарах, підтримати розвиток навичок комплексного аналізу глобальних проблем, професійної дискусії та відповідального використання джерел, що є необхідними для майбутньої діяльності у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

ТЕМА 1. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ: АКТОРИ, ПРОЦЕСИ, НАСЛІДКИ

Мета семінару

- Зрозуміти, як цифрові технології змінюють логіку глобалізації та міжнародної взаємодії.
- Проаналізувати роль транснаціональних цифрових корпорацій як політико-економічних акторів.
- Оцінити вплив технологій (дані, платформи, ІІІ, кіберпростір) на баланс сил і глобальне управління.
- Виявити причини цифрового розриву та його геополітичні наслідки.
- Сформувати аргументовану позицію щодо можливого «цифрового» глобального порядку.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати ключові поняття (цифровізація, платформізація, «data power», цифровий суверенітет, цифровий розрив, алгоритмічне управління);
- застосовувати базові підходи МВ (реалізм/лібералізм/конструктивізм) до технологічних змін;
- робити короткий аналітичний висновок (policy brief) на основі кейсу;
- працювати в групі (рольова симуляція, дебати) та презентувати позицію.

Питання 1. Чи є цифровізація новою фазою глобалізації або якісно новим явищем?

Теоретичне пояснення

Цифровізація – впровадження цифрових технологій у виробництво, управління, комунікації та соціальні практики. У глобальному вимірі вона:

- прискорює потоки інформації, капіталу, послуг, ідей;
- створює глобальні цифрові платформи як інфраструктуру обміну;
- знижує транзакційні витрати (координація, пошук, логістика);
- водночас породжує нові форми залежності (від даних, хмар, стандартів, чипів, алгоритмів).

Дискусія:

- **«Нова фаза глобалізації»:** цифрові технології підсилюють те, що вже було (інтеграція ринків, мережевість, взаємозалежність).
- **«Якісно нове явище»:** з'являються нові типи влади (влада даних, платформ, алгоритмів), нові межі (цифровий суверенітет), нові конфлікти (кібервплив, інформаційні війни), нова «географія» (центри обробки даних, ланцюги постачання чипів).

Практичне завдання 1 (індивідуальне): «Матриця аргументів»

Завдання: заповнити таблицю з аргументами «за» і «проти» двох тез:

1. «Цифровізація – це нова фаза глобалізації»
2. «Цифровізація – якісно нове явище (парадигмальний зсув)»

Інструкція (кроки):

1. Випишіть по 5 аргументів на користь кожної тези.
2. Для кожного аргументу додайте **приклад** (платформи, онлайн-торгівля, кібервплив, санкції на технології тощо).
3. Визначте сильні/слабкі місця кожної позиції (по 2 пункти).
4. Напишіть короткий висновок (100–150 слів): яку позицію ви підтримуєте і чому.

Практичне завдання 2 (групове): «Дебати Oxford-style»

Тема дебатів: «Цифровізація – це не еволюція, а революція світового порядку.»

- Команда «Підтримую» / команда «Заперечую»
- Третя група – **журі/аналітики:** фіксують аргументи та слабкі місця

Інструкція:

1. 7 хв підготовка (тези, приклади, контраргументи).
2. 3 хв вступ кожної команди.
3. 4 хв взаємні запитання.
4. 2 хв фінальні репліки.
5. Журі оголошує рішення і пояснює, чому.

Питання 2 Транснаціональні цифрові корпорації як нові центри глобальної влади

Теоретичне пояснення

Цифрові корпорації (платформи, хмарні провайдери, виробники ОС/екосистем) мають владу через:

- контроль інфраструктури (хмари, магазини застосунків, платіжні системи, соцмережі);
- контроль даних (збір, аналіз, монетизація);
- встановлення стандартів (API, протоколи, правила модерації, алгоритмічні політики);
- вплив на публічну сферу (інформаційні потоки, видимість контенту, політична реклама);
- лобізм і регуляторні переговори з державами.

Практичне завдання 1 (кейс-аналіз): «Карта влади платформи»

Завдання: обрати 1 цифрову корпорацію/платформу і побудувати «карту її влади».

Інструкція:

1. Оберіть суб'єкт (наприклад, глобальна соцмережа/маркетплейс/хмарний провайдер/AI-компанія).
2. Заповніть карту по 6 блоках:
 - Інфраструктура (що контролює?)
 - Дані (які дані/про кого?)
 - Правила (які правила для користувачів/держав/бізнесів?)
 - Ринки (які сектори залежні?)
 - Політика (де впливає на регулювання?)
 - Ризики (конфлікти з державами, цензура, санкції, монополізація)
3. Підготуйте 2-хв презентацію: «Чому це центр влади?»

Очікуваний результат: схема/таблиця + коротка презентація.

Практичне завдання 2 (рольова міні-симуляція): «Переговори про регулювання»

Ролі:

- Уряд країни А (безпека/суверенітет)
- Компанія-платформа (ринок/інновації)
- Громадянське суспільство (права/приватність)
- Міжнародна організація (стандарти/гармонізація)

Ситуація: держава хоче запровадити правила щодо локалізації даних і прозорості алгоритмів.

Завдання: за 15 хв узгодити «рамкову угоду» з 5 пунктів.

Інструкція:

1. Кожна роль формує 3 вимоги + 2 «червоні лінії».
2. Переговори (10 хв).
3. Фіксація угоди (5 хв): 5 пунктів компромісу.
4. Рефлексія: хто виграв, хто поступився, що це каже про владу у цифровому світі?

Питання 3. Зміна співвідношення сили у міжнародній системі під впливом технологій

Теоретичне пояснення

Технології змінюють класичне розуміння сили:

- **hard power:** кіберспроможності, автономні системи, розвідка на основі даних, технологічні санкції, контроль ланцюгів постачання (чипи, телеком).
- **soft power:** вплив через цифрові медіа, культурні платформи, «інформаційну видимість», наративи.

- **structural power:** контроль стандартів, інфраструктури, фінтеху, хмар, підводних кабелів, технічних протоколів.

Практичне завдання: «Індекс технологічної сили держави»

Формат: групи по 3–4 особи.

Інструкція:

1. Визначте 6 індикаторів «технологічної сили» (наприклад: виробництво чипів, наукові публікації/патенти, хмарна інфраструктура, експорт ІКТ, кіберспроможність, доступ до даних/ринку).
2. Призначте ваги (сума 100%).
3. Оберіть 3 держави для порівняння (одна – технологічний лідер, одна – «середня держава», одна – країна, що наздоганяє).
4. Проставте оцінки 1–5 по кожному індикатору, обґрунтуйте 1–2 реченнями.
5. Зробіть висновок: як технології зміщують баланс сил? які вразливості?

Вихід: таблиця + 5–7 речень висновку.

Питання 4. Цифровий розрив між державами: причини та геополітичні наслідки

Теоретичне пояснення

Цифровий розрив – нерівність у доступі до інтернету, цифрових навичок, інфраструктури, інновацій та можливості отримувати вигоди від цифрової економіки. Причини:

- економічні (інвестиції, доходи населення),
- інфраструктурні (мережі, електроенергія, дата-центри),
- освітні/кадрові,
- інституційні (регулювання, корупція, захист прав),
- політичні (цензура, авторитарні обмеження),
- геоструктурні (залежність від імпорту обладнання, санкції, периферійність у ланцюгах доданої вартості).

Геополітичні наслідки:

- залежність від зовнішніх постачальників технологій,
- обмежена кіберстійкість,
- слабший голос у виробленні стандартів,
- «цифрова периферія» як форма нового нерівного розвитку.

Практичне завдання: «Дерево причин і наслідків»

Інструкція:

1. Оберіть країну/регіон (умовно: «країна Х з низьким рівнем цифровізації»).
2. Побудуйте дерево:
 - Корінь: «цифровий розрив»

- 5 причин (гілки 1 рівня)
 - для кожної причини – 2 підпричини
 - 5 наслідків для міжнародного становища (безпека, економіка, міграція кадрів, дипломатія, залежність)
3. Запропонуйте 3 політики подолання розриву (освіта/інфраструктура/регуляторика/партнерства).

Перевірка якості: причинність має бути логічною, наслідки – у термінах МВ.

Питання 5. Вплив штучного інтелекту на глобальне управління

Теоретичне пояснення

ШІ впливає на глобальне управління через:

- **policy-making** (моделювання, прогнозування, підтримка рішень),
- безпеку (автономні системи, розвідка, кіберзагрози),
- економіку (продуктивність, перерозподіл ринку праці),
- нормотворчість (потреба у правилах: прозорість, відповідальність, етика, контроль експорту),
- нерівність (концентрація ресурсів ШІ у кількох країнах/компаніях).

Ключова дилема: як поєднати інновації та контроль ризиків (без гальмування розвитку і без втрати прав людини).

Практичне завдання: «Policy brief (1 сторінка)»

Ситуація: міжнародна організація готує рекомендації щодо мінімальних стандартів використання ШІ у сфері державного управління.

Структура (обов'язково):

1. Проблема (3–4 речення)
2. Чому це міжнародне питання (2–3 речення)
3. Варіанти політики (3 варіанти, кожен: плюси/мінуси)
4. Рекомендація (1 варіант + чому)
5. Ризики впровадження (3 ризики + як зменшити)

Інструкція:

- Пишіть максимально конкретно: «ввести аудит алгоритмів», «реєстр високоризикових систем», «вимога пояснюваності», «людина-в-циклі».
- Не загальні гасла, а інструменти управління.

Питання 6. Чи формується новий тип глобального порядку – цифровий?

Теоретичне пояснення

«Цифровий порядок» можна трактувати як систему, де:

- ключові конфлікти й кооперація відбуваються навколо даних, стандартів, платформ, інфраструктур і ШІ;
- держави та корпорації змагаються за цифровий суверенітет;
- з'являються «цифрові блоки» (несумісні стандарти, регуляторні режими, технологічні екосистеми);

- 🚗 міжнародні інститути змінюють правила гри повільніше, ніж технології.

Практичне завдання (підсумкове):

«Сценарії цифрового світового порядку – 2035»

Формат: 3 групи.

Сценарії (кожна група бере один):

1. 🌐 Єдина мережа зі спільними правилами (координація стандартів)
2. 🧱 Фрагментація (splinternet) (блоки/бар'єри/суверенізація)
3. 🏢 Платформна гегемонія (корпорації як «квазідержави»)

Інструкція:

1. 📄 Опишіть 5 характеристик сценарію (безпека, економіка, права, інформація, інститути).
2. 🎭 Назвіть головних вигодонабувачів і тих, хто програє (по 3 актори).
3. ⚡ Вкажіть 3 «тригери», які можуть привести до цього сценарію.
4. 🧳 Дайте 3 рекомендації для середньої держави: як діяти, щоб зменшити ризики.

Вихід: 1 сторінка + 3-хв презентація.

Питання для підсумкової рефлексії (на завершення семінару)

1. Яку «валюту влади» ви вважаєте визначальною у XXI ст.: територію, капітал, дані, стандарти, довіру?
2. Чи можливий баланс між цифровим суверенітетом держав і глобальною взаємозалежністю?
3. Який ризик є більшим: технологічна фрагментація чи монополізація платформами?
4. Яка роль міжнародних організацій у світі, де інновації швидші за регулювання?

ТЕМА 2. ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ТА КРИЗА ІНСТИТУЦІЙНОЇ ДОВІРИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ

Мета семінару

- з'ясувати, як цифрова держава змінює демократичні процедури, участь і легітимність влади;
- проаналізувати феномен **інституційної довіри** та причини її «крихкості» в онлайн-середовищі;
- оцінити роль соцмереж у мобілізації, поляризації та формуванні громадської думки;
- розпізнавати механізми дезінформації та маніпуляцій, розуміти їх політичні наслідки;
- розглянути загрози кібербезпеці виборів і можливі моделі захисту;
- сформувати аргументоване бачення балансу між свободою слова та цифровим регулюванням.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати поняття: е-демократія, е-урядування, цифрова держава, інституційна довіра, «slacktivism», інформаційні операції, модерація контенту;
- аналізувати інструменти онлайн-участі та відрізняти **реальний вплив** від **імітації участі**;
- оцінювати, як соцмережі впливають на мобілізацію/поляризацію/легітимність;
- ідентифікувати типові прийоми дезінформації та будувати прості «карти наративів»;
- пропонувати базові заходи кіберзахисту виборчих процесів;
- аргументувати позицію щодо регулювання онлайн-простору без руйнування свободи слова.

Питання 1. Чи посилює цифровізація демократію чи створює нові ризики?

Теоретичне пояснення

Цифровізація може **посилювати демократію**, якщо:

- розширює доступ до інформації та послуг (прозорість, відкриті дані);
- знижує бар'єри участі (петиції, консультації, бюджети участі);
- пришвидшує зворотний зв'язок між громадянами й владою.

Але вона також створює **нові ризики**, зокрема:

- нерівність доступу й компетентностей (цифровий розрив);
- маніпулятивні алгоритми (підсилення радикальних/емоційних меседжів);
- «управління через дані» без підзвітності (ризики надконтролю/спостереження);

- вразливість до кібератак і інформаційних операцій.

Практичне завдання: «Мапа ефектів цифровізації»

Формат: пари або малі групи.

Інструкція:

1. Намалюйте 2 колонки: «підсилює демократію» та «створює ризики».
2. У кожену колонку додайте по 6 пунктів (механізм + короткий приклад).
3. Позначте зірочкою 2 найважливіші пункти в кожній колонці.
4. Сформулюйте висновок (5–6 речень): за яких умов позитив переважає ризики?

Вихід: схема/таблиця + короткий висновок.

Питання 2. Онлайн-участь громадян: інструмент реального впливу чи імітація демократії?

Теоретичне пояснення

Онлайн-участь має різні «рівні впливу»:

- **інформування** (влада повідомляє);
- **консультації** (збір думок без зобов'язань);
- **співтворення** (спільна розробка рішень);
- **співуправління** (делегування частини рішень громаді).

Проблема: часто платформи участі працюють як **вітрина легітимації**, якщо:

- правила не прозорі (як обирають пропозиції?);
- немає зобов'язань влади реагувати;
- результати не вимірюються і не публікуються.

Практичне завдання: «Драбина участі (аудит інструменту)»

Завдання: оцінити будь-який інструмент онлайн-участі (петиції/е-консультації/бюджет участі/опитування в застосунку).

Інструкція:

1. Оберіть інструмент (можна абстрактно: «онлайн-петиції міста Х»).
2. Визначте його рівень на «драбині участі»: інформування / консультації / співтворення / співуправління.
3. Дайте відповіді на 6 питань-аудиту:
 - Хто може брати участь і чи є бар'єри?
 - Як перевіряється ідентичність/добросовісність участі?
 - Чи є зобов'язання влади реагувати?
 - Чи прозорі критерії відбору пропозицій?
 - Який результат вимірюваний (рішення/бюджет/зміни)?
 - Чи є публічний звіт і фідбек?
4. Зробіть висновок: це реальний вплив чи імітація? Що треба змінити (3 кроки)?

Вихід: короткий аудит (1 стор.) або слайд.

Питання 3. Соціальні мережі та політична мобілізація: позитивні та негативні аспекти

Теоретичне пояснення

Позитивні ефекти:

- швидка мобілізація та самоорганізація;
- доступ до альтернативних джерел інформації;
- видимість проблем і тиск на інституції.

Негативні ефекти:

- поляризація та «ехо-камери»;
- радикалізація через алгоритмічне підсилення емоційного контенту;
- «flash activism» без тривалих змін;
- зростання агресії, мови ворожнечі, травлі.

Практичне завдання: «Кейс мобілізації: механізми та наслідки»

Формат: групи по 4–5 осіб.

Інструкція:

1. Оберіть тип кейсу (без прив'язки до конкретної країни, щоб було універсально):
 - протест/кампанія за реформу;
 - екстрена мобілізація під час кризи;
 - виборча кампанія в соцмережах.
2. Опишіть:
 - тригери мобілізації (що «запустило»);
 - канали (які платформи і чому);
 - «рамки» (які гасла/наративи домінували);
 - ефекти (короткострокові й довгострокові).
3. Додайте блок «побічні ефекти» (поляризація, фейки, радикалізація, репресії тощо).
4. Презентація 2–3 хв: «де межа між мобілізацією та маніпуляцією?»

Вихід: міні-кейс на 10–12 речень + усна презентація.

Питання 4. Дезінформація та маніпуляції у цифровому політичному середовищі

Теоретичне пояснення

Дезінформація – навмисне поширення неправдивих або оманливих повідомлень із політичною/економічною метою.

Типові механізми:

- «фабрики контенту», ботоферми, координовані мережі;
- підміна причинно-наслідкових зв'язків, «вирвані з контексту» факти;
- маніпуляція емоціями (страх/гнів/припинення);
- мікротаргетинг та прихована політична реклама.

Практичне завдання: «Карта наративу (контент-аналіз)»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Візьміть 6–8 коротких повідомлень (умовних прикладів) на одну тему: вибори, реформи, міжнародна угода, міграція тощо.
2. Знайдіть:
 - головний наратив (1–2 речення);
 - «ворога/винного» (хто «поганий» у повідомленнях);
 - емоційний гачок (страх/злість/сарказм/приниження);
 - «доказ» (що подають як доказ: цифри, фото, «експерт»).
3. Визначте 3 маркери маніпуляції (наприклад: узагальнення, фальшива дилема, підміна понять).
4. Запропонуйте 3 контрзаходи: фактчек, пріоритизація джерел, інфогігієна, прозорість реклами, маркування.

Вихід: карта на 1 сторінку (можна у вигляді схеми).

Питання 5. Кібербезпека виборчих процесів

Теоретичне пояснення

Вибори – це не лише «день голосування», а цілий цикл: реєстри, кампанія, медіа, підрахунок, оголошення результатів.

Кіберзагрози можуть бути:

- атаки на реєстри виборців, сайти комісій, інфраструктуру підрахунку;
- фішинг щодо членів комісій/кандидатів/журналістів;
- компрометація даних, витоки, «злиті листування»;
- інформаційні операції для підриву довіри («вибори сфальсифіковані»).

Практичне завдання: «Модель загроз (threat modeling) для виборів»

Формат: групи 4–5 осіб.

Інструкція:

1. Складіть список «активів», які треба захищати (мінімум 6): реєстр, підрахунок, комунікації комісій, сайт, медіаканали, логістика тощо.
2. Визначте 4 типи атак:
 - технічні (DDoS, злам, шкідливе ПЗ),
 - соціальна інженерія (фішинг),
 - інсайдерські (помилки/зловживання),
 - інформаційні (делегітимація).
3. Для кожного – запропонуйте 2 заходи протидії (організаційні + технічні).
4. Завершіть коротким протоколом: «ТОП-5 пріоритетів захисту».

Вихід: таблиця «актив → загроза → наслідок → захист».

Питання 6. Проблема балансу між свободою слова та цифровим регулюванням

Теоретичне пояснення

Дилема цифрового регулювання:

- надто слабе регулювання → зростання мови ворожнечі, маніпуляцій, координації насильства, втручання у вибори;
- надто жорстке регулювання → ризик цензури, вибіркового правозастосування, «охолоджувального ефекту» для критики влади.

Ключові питання:

- хто визначає межі допустимого контенту (держава / суд / платформа / суспільні стандарти)?;
- чи прозорі алгоритми та модерація?;
- як оскаржувати блокування/видалення?;
- як відрізнити «шкідливий контент» від політичної критики?

Практичне завдання: «Політика модерації: 5 правил для платформи»

Формат: групи.

Ситуація: ви – робоча група, яка створює коротку політику модерації для національної платформи громадської комунікації (державної або суспільної).

Інструкція:

1. Сформулюйте 5 правил (дуже конкретних), наприклад:
 - заборона прямих закликів до насильства;
 - маркування політичної реклами;
 - механізм апеляції;
 - прозорий звіт про модерацію;
 - пріоритетність судового рішення в спірних випадках.
2. Для кожного правила додайте:
 - яку проблему вирішує;
 - який ризик створює;
 - як мінімізувати ризик (гарантії/процедури).
3. Зробіть короткий висновок: де межа між регулюванням і цензурою?

Вихід: «кодекс модерації» на 1 сторінку.

Питання для підсумкової рефлексії

1. Що сильніше впливає на довіру: якість сервісів цифрової держави чи інформаційне середовище навколо політики?
2. Чи можна вважати «лайк/репост/підпис петиції» політичною участю? Де межа між участю і «імітацією»?
3. Чи може держава гарантувати чесні вибори без сильного кіберзахисту?
4. Яка модель регулювання є прийнятнішою: державна, саморегуляція платформ чи «співрегулювання» (держава + платформи + громадськість)?

ТЕМА 3. ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ

Мета семінару

- зрозуміти, як цифрові технології змінюють зовнішньополітичні інструменти держави (комунікації, переговори, вплив, імідж);
- розрізняти **digital diplomacy**, інформаційний вплив, публічну дипломатію та стратегічні комунікації;
- навчитися аналізувати цифрові кампанії держав як елемент «м'якої сили» та інструмент конкуренції;
- відпрацювати практичні навички: аудит цифрової присутності, аналіз наративів, порівняння стратегій, розробка міні-кампанії;
- оцінити ризики «цифрової залежності» зовнішньої політики та сформулювати підходи до їх зниження.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати поняття: digital diplomacy, стратегічні комунікації, публічна дипломатія, soft power, інформаційні операції, наратив, фрейм, таргетинг, платформа;
- аналізувати цифрову присутність державних органів/дипломатичних місій у мережі;
- ідентифікувати інструменти інформаційного впливу та пропонувати контрзаходи;
- створювати короткі продукти зовнішньополітичної комунікації (меседж, Q&A, міні-план кампанії);
- порівнювати цифрові стратегії держав за узгодженими критеріями та робити висновки.

Питання 1. Digital diplomacy: нові формати дипломатичної діяльності

Теоретичне пояснення

Digital diplomacy (цифрова дипломатія) – використання цифрових каналів і платформ для:

- комунікації з іноземною аудиторією (публічна дипломатія онлайн),
- просування позицій держави (пояснення, адвокація),
- кризових комунікацій (реакція на події/скандали/катастрофи),
- підтримки переговорів (інформаційний супровід, «сигнали» партнерам),
- роботи з діаспорою, медіа, експертним середовищем.

Нові формати:

- онлайн-брифінги, цифрові пресцентри, «дипломатія в реальному часі»;
- «меседжинг» через соцмережі посольств;
- платформи для міжнародних консультацій і цифрові події (webinars, online forums);
- використання даних (social listening) для розуміння аудиторій.

Практичне завдання 1: «Аудит акаунта посольства/МЗС»

Формат: пари/групи.

Інструкція:

1. Оберіть 1 акаунт (МЗС/посольство/офіційний спікер) у будь-якій платформі.
2. Проведіть швидкий аудит за 8 параметрами:
 - цільова аудиторія (хто адресат?),
 - чіткість позиціонування (місія/тон/повідомлення),
 - узгодженість меседжів (чи є лінія?),
 - формат (відео/інфографіка/нитки/заяви),
 - регулярність (ритм публікацій),
 - взаємодія (відповіді, діалог, Q&A),
 - мультимовність (для зовнішньої аудиторії),
 - робота з кризами (чи є приклади реакції?).
3. Визначте 3 сильні сторони + 3 слабкі сторони.
4. Запропонуйте 5 покращень на найближчі 2 тижні.

Вихід: короткий аудит (1 сторінка) або таблиця.

Практичне завдання 2: «Дипломатичний меседж за 280 символів»

Інструкція:

1. Отримайте «умовну ситуацію» від викладача (наприклад: інцидент на кордоні / гуманітарна криза / підписання угоди).
2. Напишіть 2 повідомлення:
 - для зовнішньої аудиторії (іноземні медіа/громадяни),
 - для партнерів/союзників (дипломатичний тон).
3. Додайте 3 ключові хештеги/ключові слова.
4. Перевірте: чи меседж не ескалує конфлікт і не створює юридичних ризиків?

Питання 2 Інформаційний вплив як інструмент зовнішньої політики

Теоретичне пояснення

Інформаційний вплив у зовнішній політиці – це системне формування сприйняття подій, партнерів і держав через:

- наративи (історії/пояснення «що відбувається і чому»),
- фрейми (як інтерпретувати факт),
- повторювані меседжі,
- мережі поширення (медіа, лідери думок, платформи),
- інколи – маніпуляції (дезінформація, псевдоексперти, «витоки»).

Важлива різниця:

- **легітимна стратегічна комунікація** (пояснення позиції, дипломатичне інформування),
- **маніпулятивні інформаційні операції** (обман, підрив довіри, провокації).

Практичне завдання:

«Карта впливу: наратив → канал → аудиторія → ефект»

Інструкція:

1. Оберіть міжнародну тему (санкції, міграція, війна, енергетика, вступ до союзу тощо).
2. Складіть карту:
 - ключовий наратив (1–2 речення),
 - канали (де поширюється: платформи/медіа/спікери),
 - цільова аудиторія (хто має «повірити/підтримати/сумніватися»),
 - очікуваний ефект (легітимізація, деморалізація, тиск на уряд тощо),
 - ризики (зворотний ефект, викриття, санкції, втрати довіри).
3. Запропонуйте 3 контрзаходи демократичної держави (без цензури): прозорість, фактчек, контрнاراتив, робота з медіаграмотністю.

Вихід: схема/таблиця.

Питання 3. Формування міжнародного іміджу держави через цифрові платформи

Теоретичне пояснення

Імідж держави в цифровому середовищі формується на перетині:

- офіційних заяв і дипломатичних акаунтів,
- медійних історій та візуальної айдентики,
- поведінки лідерів,
- «цифрових подій» (форумів, кампаній, культурних проєктів),
- реакцій на кризи (швидкість, емпатія, точність).

Цифрові платформи дають:

- швидке охоплення,
- низький поріг входу,
- можливість сегментувати аудиторії, але також – ризики: скандали, фейки, тролінг, «мемізація» політики.

Практичне завдання: «Brand-book дипломатії (міні-версія)»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Оберіть державу/умовну країну.
2. Сформуйте:
 - 3 цінності/асоціації іміджу (наприклад: надійність, інноваційність, миротворчість),
 - 3 ключові меседжі (коротко, без канцеляриту),
 - 2 аудиторії (наприклад: молодь ЄС, бізнес США),
 - 3 формати контенту (відео, інфографіка, інтерв'ю),
 - «червоні теми» (що не коментувати/як коментувати обережно).
3. Презентуйте 2 хв: як це підсилює міжнародний імідж?

Вихід: 1 сторінка «міні брендбуку».

Питання 4. Порівняння цифрових стратегій провідних держав світу

Теоретичне пояснення

Цифрові стратегії держав зазвичай включають:

- зовнішні комунікації (публічна дипломатія),
- технологічну політику (дані, стандарти, платформи, ШІ),
- кібердипломатію та кіберстримування,
- боротьбу з іноземним втручанням,
- підтримку власних медіа та технологічних екосистем.

Порівняння важливо робити не «за симпатіями», а за параметрами: цілі, інструменти, інституції, бюджет, норми, ризики.

Практичне завдання: «Порівняльна матриця стратегій»

Формат: групи 3–4 особи.

Інструкція:

1. Оберіть 3 держави (умовно: технологічний лідер, регіональний гравець, держава зі «стратегією суверенізації»).
2. Порівняйте за 7 параметрами:
 - цілі зовнішніх цифрових комунікацій,
 - інституційна архітектура (хто відповідає?),
 - канали і платформи,
 - робота з наративами/брендингом,
 - кіберкомпонент,
 - регулювання/нормативність,
 - вразливості та репутаційні ризики.
3. Зробіть висновок: чия модель є більш стійкою і чому?

Вихід: таблиця + 6–8 речень висновку.

Питання 5. Цифрова публічна дипломатія як елемент «м'якої сили»

Теоретичне пояснення

Soft power у цифровому вимірі працює через привабливість:

- культури, освіти, цінностей, способу життя,
- репутації надійного партнера,
- позитивних історій (історії успіху, гуманітарні ініціативи),
- довіри до офіційних джерел.

Цифрова публічна дипломатія – це не лише «пости», а довга робота з мережами: діаспора, експертні кола, університети, культурні інституції, міжнародні медіа.

Практичне завдання: «Міні-кампанія м'якої сили (7 днів)»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Оберіть тему (культура/освіта/наука/туризм/гуманітарна допомога).

2. Визначте:

- ціль (що хочемо змінити у сприйнятті?),
- аудиторію (хто? де? якою мовою?),
- ключовий меседж (1 речення),
- план на 7 днів (по 1 посту/активності на день),
- формати (відео/історії/інфографіка/партнерський пост).

3. Додайте «план взаємодії»: які 5 акаунтів/організацій варто залучити (умовно: університети, музеї, діаспора).

4. Опишіть 2 ризики (хейт, перекручення меседжу) і як реагувати.

Вихід: календар-план на 1 сторінку.

Питання 6. Ризики надмірної залежності зовнішньої політики від цифрових технологій

Теоретичне пояснення

Надмірна цифрова залежність створює ризики:

- підміна дипломатії «контентом» (ефектність замість результативності);
- втрати контролю над інтерпретаціями (меми, вирвані цитати, маніпуляції);
- кібервразливості та витоки даних;
- залежність від платформ і їх правил (модерація, блокування, алгоритми);
- ескалація через «дипломатію в реальному часі» (емоційні реакції);
- звуження каналів комунікації (коли «всі в соцмережах», але переговори потребують тиші).

Практичне завдання: «Антикризовий протокол цифрової дипломатії»

Формат: групи.

Ситуація: стався інформаційний скандал навколо заяви посадовця/дипломата (вирване з контексту відео, хвиля критики в іноземних медіа).

Інструкція:

1. Складіть протокол реагування на 24 години:
 - перші 30 хв: перевірка фактів, внутрішня координація,
 - 1–3 год: первинна заява + Q&A,
 - 3–12 год: робота з медіа/партнерами/платформою,
 - 12–24 год: уточнення, доказова база, «відновлення довіри».
2. Розподіліть ролі: спікер, аналітик, юрист, SMM/моніторинг, контакт із партнерами.
3. Додайте 5 «червоних ліній» (що не робити): не звинувачувати без доказів, не погрожувати, не ескалувати тощо.
4. Завершіть висновком: як поєднати швидкість і відповідальність?

Вихід: протокол на 1 сторінку.

Питання для підсумкової рефлексії

1. Чи може цифрова дипломатія замінити «класичну» дипломатію, чи лише підсилює її?
2. Де межа між легітимною стратегічною комунікацією та маніпулятивним впливом?
3. Що сильніше працює на імідж держави: великі кампанії чи щоденна послідовність комунікації?
4. Який ризик є критичнішим: кібервразливості чи репутаційні «штормові хвилі» в соцмережах?

ТЕМА 4. СУБНАЦІОНАЛЬНІ АКТОРИ ТА МЕРЕЖЕВІ АЛЬЯНСИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мета семінару

- зрозуміти, чому **субнаціональні актори** (міста, регіони, громади) дедалі активніше діють на міжнародній арені;
- проаналізувати, як цифрові технології посилюють **парадипломатію** та мережеві форми кооперації;
- розглянути мережеві альянси (між містами/регіонами/НУО/університетами/бізнесом) як механізм «швидкої» міжнародної взаємодії;
- виявити інформаційні та кіберризики субнаціональної міжнародної діяльності;
- спрогнозувати траєкторії розвитку **мережевої дипломатії** у найближче десятиліття.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати поняття: субнаціональні актори, парадипломатія, мережеве врядування, city diplomacy, цифрова співпраця, багаторівневе управління;
- аналізувати мотиви та інструменти міжнародної активності міст/регіонів;
- проектувати «мережевий альянс» під конкретну проблему (економіка, клімат, безпека, гуманітарні питання);
- оцінювати інформаційні ризики та пропонувати елементи захисту/протоколів;
- формулювати стратегічні висновки щодо ролі мереж у сучасному світовому порядку.

Питання 1. Парадипломатія: причини активізації в XXI столітті

Теоретичне пояснення

Парадипломатія – міжнародна діяльність субнаціональних одиниць (міст, регіонів, автономій, громад) з метою просування інтересів розвитку, безпеки, інвестицій, культури, гуманітарних контактів тощо.

Чому активізується у XXI ст.:

- глобальні проблеми «приземляються» на місцевий рівень (клімат, міграція, кіберінциденти, пандемії);
- конкуренція за інвестиції, таланти, проекти, гранти;
- спеціалізація регіонів (інноваційні кластери, технологічні парки);
- потреба в прямій комунікації з міжнародними партнерами;
- цифрові канали знижують бар'єри входу: місто може комунікувати глобально без великих дипломатичних апаратів.

Практичне завдання: «Мотиви парадипломатії – карта драйверів»

Формат: групи 3–4.

Інструкція:

1. Оберіть субнаціонального актора (умовно: «обласний центр», «прикордонний регіон», «ІТ-місто», «портове місто»).
2. Визначте 5 драйверів його зовнішньої активності (економіка, безпека, гуманітарні зв'язки, освіта, екологія тощо).
3. Для кожного драйвера додайте:
 - ціль (що хоче отримати),
 - партнерів (хто може допомогти),
 - інструменти (меморандуми, онлайн-форуми, проекти, гранти, міські мережі).
4. Завершіть висновком: чи є тут конфлікт/доповнення до національної зовнішньої політики?

Вихід: схема «драйвер → ціль → партнер → інструмент».

Питання 2. Роль міст і регіонів у міжнародній цифровій співпраці

Теоретичне пояснення

Міста й регіони стають «операторами» міжнародної цифрової співпраці через:

- smart city-проекти (транспорт, енергетика, безпека),
- обмін даними/стандартами (відкриті дані, цифрові реєстри),
- партнерства університетів, інкубаторів, кластерів,
- роботу з діаспорою та міжнародними спільнотами,
- гуманітарну цифрову взаємодію (координація допомоги, платформи донорів).

Практичне завдання: «Проект міжнародної цифрової співпраці міста»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Оберіть проблему міста/регіону: транспорт, енергоефективність, кіберстійкість, е-здоров'я, освіта, прозорість закупівель тощо.
2. Запропонуйте міжнародний проєкт на 6–12 місяців:
 - мета (1–2 речення),
 - потенційні партнери (2–3 міста/організації),
 - цифровий компонент (платформа/дані/стандарти/спільні навчання),
 - очікуваний результат (вимірюваний),
 - ризики і як їх зменшити (мінімум 3).
3. Презентація 3 хв: «чому це реалістично і корисно?»

Вихід: one-page «паспорт проєкту».

Питання 3. 🤝 Цифрові альянси демократій як нова форма міжнародної кооперації

Теоретичне пояснення

Цифрові альянси демократій – коопераційні формати між державами (і часто – з участю приватного сектору та громадянського суспільства) для:

- узгодження стандартів (приватність, ІІІ, кібербезпека),
- підсилення кіберстійкості,
- протидії дезінформації,
- захисту цифрових прав та відкритого інтернету.

Їхня логіка: спільні цінності → спільні правила → взаємна довіра → спільні інструменти.

Практичне завдання: «Дизайн «цифрового пакту»»

Формат: 3 групи.

Інструкція:

1. Уявіть створення «Цифрового пакту демократій» у регіоні.
2. Запропонуйте 6 пунктів пакту:
 - 2 – про стандарти/регулювання,
 - 2 – про кібербезпеку,
 - 1 – про прозорість платформ/реклами,
 - 1 – про захист прав людини онлайн.
3. Додайте механізм виконання: хто моніторить? які стимули/санкції? як приєднуються нові учасники?
4. Обговоріть ризик: чи не створює це цифрові «блоки» і фрагментацію інтернету?

Вихід: текст пакту (до 1 стор.) + коротка презентація.

Питання 4. 🌐 Транснаціональні мережі співпраці в умовах глобалізації

Теоретичне пояснення

Транснаціональні мережі – це сталі горизонтальні зв'язки між різними акторами (міста, регіони, НУО, університети, бізнес), які:

- швидше реагують на виклики, ніж класичні міждержавні механізми;
- обмінюються практиками, даними, технологіями;
- формують «м'які» стандарти (best practices), що згодом можуть стати нормами.

Цифрове середовище робить мережі більш щільними та швидкими (онлайн-координація, спільні платформи, ком'юніті).

Практичне завдання: «Мережевий граф співпраці (network mapping)»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Візьміть одну тему (клімат/кіберстійкість/міграція/інновації/культура).
2. Накресліть мережу з мінімум 12 вузлів:
 - 4 міста/регіони,

- 3 НУО/громадські ініціативи,
 - 3 університети/аналітичні центри,
 - 2 бізнес/платформи.
3. Позначте типи зв'язків: фінансування, обмін даними, навчання, спільні кампанії, інфраструктурні проєкти.
4. Визначте:
- «центральных» акторів (хто тримає мережу),
 - «вузли ризику» (де можливий витік/маніпуляція/зрив),
 - «прогалини» (кого бракує і чому).
5. Висновок: як мережа підсилює ефективність порівняно з класичною дипломатією?

Вихід: схема мережі + 6–8 речень пояснення.

Питання 5. Інформаційні ризики у діяльності субнаціональних акторів

Теоретичне пояснення

Субнаціональні актори часто більш вразливі, бо мають менші ресурси і менш формалізовані протоколи. Основні ризики:

- фішинг і компрометація акаунтів мерів/департаментів/пресслужб;
- підміна інформації на сайтах/у соцмережах;
- «двозначні партнерства» (репутаційні пастки, токсичні донори);
- використання міських тем для політичних провокацій;
- витіки персональних даних (реєстри, соціальні програми, гуманітарні списки).

Практичне завдання:

«Протокол інформаційної безпеки міста (10 правил)»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Складіть 10 правил для міської/регіональної адміністрації:
 - 4 технічні (2FA, резервні копії, доступи, оновлення),
 - 3 організаційні (ролі, затвердження публікацій, журнал інцидентів),
 - 3 комунікаційні (єдиний спікер, шаблони заяв, план реагування).
2. Додайте «інцидент-скрипт» на 1 сторінку: що робити, якщо зламали офіційний акаунт.
3. Позначте 3 найтипівіші помилки (людський фактор) і як їх зменшити (навчання, чек-листи).

Вихід: протокол (1 стор.) + інцидент-скрипт.

Питання 6. Перспективи розвитку мережевої дипломатії

Теоретичне пояснення

Мережева дипломатія – це дипломатія, де ключовими стають:

- коаліції «за інтересами» (issue-based coalitions),
- багаторівневі взаємодії (держави + міста + бізнес + НУО),

- швидкі цифрові канали координації,
- гнучкі формати співпраці (пілоти, спільні платформи, обміни даними).

Тренди майбутнього:

- більше «міської дипломатії» (клімат, міграція, інновації),
- зростання цифрових стандартів як поля конкуренції,
- більша роль приватних платформ і технічних протоколів,
- запит на кіберстійкість і довіру в мережах.

 Підсумкове практичне завдання: «Сценарії мережевої дипломатії – 2035»

Формат: 3 групи.

Сценарії:

1. «Глобальні міські мережі» (міста як головні інноватори і координатори)
2. «Фрагментовані мережі» (блоки, обмеження, різні стандарти)
3. «Платформна мережевість» (домінування великих платформ у координації)

Інструкція:

1. Опишіть 5 характеристик сценарію (управління, безпека, економіка, права, довіра).
2. Назвіть вигодонабувачів і тих, хто програє (по 3 актори).
3. Вкажіть 3 тригери переходу до сценарію.
4. Дайте 3 рекомендації для міста/регіону: як діяти, щоб підсилити можливості й зменшити ризики.

Вихід: 1 сторінка + 3-хв презентація.

 Питання для підсумкової рефлексії

1. Чи є парадипломатія конкурентом національної дипломатії, чи її «підсилювачем»?
2. Чому мережеві альянси інколи ефективніші за міждержавні організації?
3. Який ризик для міст/регіонів критичніший: кібератаки чи репутаційні маніпуляції?
4. Чи буде мережева дипломатія визначальною формою кооперації у цифрову епоху?

ТЕМА 5. КІБЕРПРОСТІР ЯК НОВИЙ ВИМІР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Мета семінару

- зрозуміти кіберпростір як **окремий домен безпеки** (поруч із сушею, морем, повітрям і космосом);
- розібратися в логіці кібервійн, гібридних конфліктів та «сірої зони» між миром і війною;
- проаналізувати концепт **цифрового суверенітету** та його політичні наслідки;
- навчитися виявляти інформаційні операції та оцінювати їх геополітичні цілі;
- оцінити стан міжнародно-правового регулювання кіберпростору та проблеми атрибуції/відповідальності;
- зрозуміти механізми колективної кібербезпеки та роль міжнародних організацій;
- осмислити, як ШІ змінює баланс наступальних/оборонних можливостей.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати поняття: кіберпростір, кібератака, атрибуція, критична інфраструктура, гібридна війна, інформаційна операція, кіберстримування, цифровий суверенітет;
- розрізняти типи кіберінцидентів (шпигунство, саботаж, дестабілізація, вплив на вибори);
- аналізувати кейси кібератак і робити висновки про акторів/цілі/наслідки;
- застосовувати базову логіку міжнародного права до кіберпростору (принципи, норми, обмеження);
- формулювати підходи до колективної кібербезпеки;
- оцінювати ризики ШІ для міжнародної стабільності та пропонувати політичні інструменти зниження ризиків.

Питання 1. Кібервійни та гібридні конфлікти: сутність і приклади

Теоретичне пояснення

Кібервійна – використання кіберзасобів для досягнення політичних/військових цілей через ураження інформаційних систем, мереж, даних та інфраструктур. **Гібридний конфлікт** – поєднання військових і невійськових інструментів: кібердії + інформаційний вплив + економічний тиск + диверсії + дипломатичні маневри.

Ключові особливості:

- «сіра зона»: важко визначити, де закінчується шпигунство і починається акт агресії;

- атрибуція складна: нападник маскується, використовує проксі, інфраструктуру третіх країн;
- швидкість і масштаб: одна атака може паралізувати системи на великій території;
- фокус на критичну інфраструктуру (енергетика, транспорт, фінанси, зв'язок, медицина).

Практичне завдання: «Розбір кіберінциденту (шаблон 5W+H)»

Формат: групи 3–4.

Інструкція:

1. Отримайте від викладача опис кейсу (або оберіть загальний тип: атака на енергетику / витік даних / DDoS на держсайти).
2. Заповніть 5W+H:
 - Who? (хто ймовірний актор: держава/група/проксі)
 - What? (що сталося: тип атаки)
 - When/Where? (коли/де)
 - Why? (мета: саботаж, тиск, розвідка, сигнал)
 - How? (вектор атаки, уразливість, соціальна інженерія)
3. Додайте блок «Наслідки» (3 рівні): технічні → політичні → міжнародні.
4. Дайте 3 рекомендації захисту (швидкі + довгострокові).

Вихід: 1 сторінка аналізу.

Питання 2. Цифровий суверенітет держави: концептуальні підходи

Теоретичне пояснення

Цифровий суверенітет – здатність держави самостійно визначати правила в цифровому просторі та контролювати критичні цифрові ресурси (дані, мережі, стандарти, платформи, інфраструктуру).

Основні підходи:

- **суверенізаційний:** контроль, локалізація даних, національні платформи, жорстке регулювання;
- **мережевий/ліберальний:** відкритість, міжнародні стандарти, захист прав і конкуренції;
- **балансований:** суверенітет без ізоляції (стійкість + взаємодія + правові гарантії).

Дилема: більше контролю = більше безпеки? чи більше ризиків для прав людини й інновацій?

Практичне завдання: «Трикутник суверенітету: безпека–права–інновації»

Формат: пари.

Інструкція:

1. Намалуйте трикутник: Безпека – Права – Інновації.

2. Розмістіть 6 політик (локалізація даних, шифрування, контроль платформ, відкриті стандарти, кіберрезерви, цифрова ідентифікація) – куди вони «тягнуть» систему?
3. Визначте свою модель «золотої середини»: 3 принципи цифрової політики держави.
4. Обговоріть: які компроміси неминучі?

Вихід: схема + 6–7 речень висновку.

Питання 3. Інформаційні операції як інструмент геополітичного протистояння

Теоретичне пояснення

Інформаційна операція – скоординовані дії для впливу на сприйняття, поведінку й рішення аудиторій (внутрішніх або зовнішніх), включно з:

- підризом довіри до інститутів,
- поляризацією суспільства,
- делегітимацією союзів/рішень,
- деморалізацією,
- створенням підтримки «потрібної» політики.

Типові інструменти:

- мережі ботів/тролів, координація акаунтів;
- «псевдоекспертність» і підміна авторитетів;
- фальшиві «витоки», монтаж, deepfake;
- масове повторення простих меседжів (ефект «всюди»).

Практичне завдання: «Матриця впливу (ціль → наратив → інструмент → метрика)»

Інструкція:

1. Виберіть геополітичну ціль (послабити союз, зірвати угоду, вплинути на вибори, знизити довіру).
2. Сформулюйте 2 наративи (коротко).
3. Під кожен наратив підберіть 3 інструменти поширення (медіа, соцмережі, «експерти», реклами).
4. Запропонуйте 2 метрики «успіху» (охоплення, зміна ставлення, зниження довіри, поведінкова реакція).
5. Додайте блок «контрдії» (3 кроки без цензури).

Вихід: таблиця.

Питання 4. Міжнародно-правове регулювання кіберпростору: стан і перспективи

Теоретичне пояснення

Ключова проблема: міжнародне право створювалося для «фізичного» світу, але його принципи намагаються застосувати і до кіберпростору.

Головні вузли дискусії:

- **атрибуція** (як довести, хто атакував?),

- **поріг застосування сили** (коли кібердія = «збройний напад?»),
- **самооборона і пропорційність** (як відповідати законно?),
- **відповідальність держав** за дії проксі та груп,
- **захист цивільних і критичної інфраструктури.**

Перспектива: більше «м'яких норм» (добровільні правила поведінки), технічні стандарти, регіональні угоди, механізми довіри.

Практичне завдання: «Юридичний тест-кейс: чи це «застосування сили»?»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Викладач дає 3 сценарії (наприклад):
 - А) DDoS на урядові сайти;
 - Б) атака на енергосистему з відключенням лікарень;
 - В) шпигунство з крадіжкою дипломатичної переписки.
2. Для кожного сценарію оцініть:
 - рівень шкоди (низький/середній/високий),
 - чи є порушення суверенітету,
 - чи наближається до «застосування сили»,
 - які відповіді допустимі (дипломатичні, санкції, кіберконтрдії, міжнародні механізми).
3. Підготуйте короткий висновок (4–5 речень) по кожному сценарію.

Вихід: таблиця + висновки.

Питання 5. Колективна кібербезпека та роль міжнародних організацій

Теоретичне пояснення

Колективна кібербезпека – система, де держави й організації:

- обмінюються інформацією про загрози,
- узгоджують стандарти захисту,
- проводять спільні навчання,
- допомагають у реагуванні на інциденти,
- виробляють правила поведінки (norms).

Роль міжнародних організацій:

- координація і «майданчики довіри»;
- технічні стандарти та допомога країнам з меншими ресурсами;
- політична солідарність (спільні заяви, санкційні режими);
- кризове реагування та нарощування спроможностей (capacity building).

Практичне завдання: «Модель колективної відповіді на кібератаку»

Формат: рольова симуляція.

Ролі:

- Держава-жертва (уряд/кіберцентр),
- Союз/організація (координація),

- Приватний сектор (провайдер/хмара),
- Медіа/громадськість (довіра, паніка, прозорість).

Ситуація: масштабна атака на критичну інфраструктуру.

Інструкція:

1. За 10 хв узгодьте план з 6 пунктів: технічна реакція, комунікація, дипломатія, санкції/заходи, допомога союзників, відновлення.
2. Визначте, що публікуємо негайно, а що – після атрибуції (щоб не нашкодити).
3. Завершіть «післядією»: 3 реформи для підвищення стійкості.

Вихід: план реагування на 1 сторінку.

Питання 6. Штучний інтелект як фактор трансформації безпеки

Теоретичне пояснення

ШІ змінює безпеку через:

- автоматизацію кібернападів і пошуку вразливостей;
- підсилення кіберзахисту (аналіз аномалій, швидкість реагування);
- розвиток автономних систем (дрони, розвідка, наведення);
- інформаційні ризики (deepfake, синтетичні нарративи, масова персоналізація пропаганди).

Ризик майбутнього: зниження порогу атаки (дешево, швидко, масштабно) + складність відрізнити правду від фальсифікації.

Підсумкове практичне завдання: «Радар ризиків ШІ для міжнародної безпеки»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Створіть «радар» із 6 ризиків (мінімум):
 - 2 кіберризиків (автоматизовані атаки, фішинг на стероїдах),
 - 2 інформаційні ризиків (deepfake, персоналізована пропаганда),
 - 2 воєнні/стратегічні ризиків (автономні системи, помилки в рішеннях).
2. Для кожного ризику визначте:
 - ймовірність (низька/середня/висока),
 - масштаб шкоди (низький/середній/високий),
 - 1 політичний інструмент зниження ризику (стандарти, аудит, «human-in-the-loop», експорт-контроль, домовленості).
3. Презентуйте 2 хв: що є найбільш загрозливим і чому?

Вихід: таблиця «ризик → ймовірність → шкода → політика».

Питання для підсумкової рефлексії

1. Чи можна «стримувати» кібернапади так само, як ядерні? Що заважає?
2. Чи є цифровий суверенітет шляхом до безпеки, чи до цифрової ізоляції?
3. Де межа між стратегічною комунікацією та інформаційною операцією?
4. Чому міжнародне право в кіберпросторі розвивається повільно?

ТЕМА 6. ІМІДЖЕВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Мета семінару

- зрозуміти, чому **імідж і репутація** держави стали елементом національної безпеки та міжнародної стійкості;
- розрізняти **імідж, репутацію, бренд країни, легітимність і довіру** як ресурси впливу;
- опанувати логіку PR-технологій, стратегічних комунікацій та інформаційних кампаній у міжнародному середовищі;
- проаналізувати «репутаційні війни» у цифровому просторі та механізми інформаційного тиску;
- оцінити, як внутрішньополітичні процеси впливають на зовнішній імідж;
- відпрацювати навички **антикризових комунікацій** у відповідь на інформаційні атаки.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати поняття: country image, репутація, nation branding, стратегічні комунікації, public diplomacy, PR, наратив, фрейм, криза довіри, reputation risk;
- аналізувати міжнародні інформаційні кампанії (мета → аудиторія → канали → меседжі → ефект);
- відрізняти легітимну комунікацію від маніпулятивних впливів;
- створювати базові продукти державної комунікації (позиційний меседж, Q&A, ключові тези для брифінгу);
- проектувати антикризовий план реагування під конкретну інформаційну атаку.

Питання 1. Імідж держави як складова національної безпеки

Теоретичне пояснення

Імідж держави впливає на безпеку не «косметично», а стратегічно, бо визначає:

- рівень довіри партнерів і готовність до коаліцій;
- інвестиційну привабливість і економічну стійкість;
- підтримку міжнародних ініціатив (санкції, допомога, угоди);
- легітимність позицій держави на міжнародних майданчиках;
- ставлення до громадян держави (міграційні режими, візи, ставлення до діаспори).

У кризових умовах репутація працює як «капітал довіри»: якщо вона є – вам швидше вірять і допомагають.

 Практичне завдання: «Ланцюг безпеки: імідж → рішення партнерів → наслідки»

Формат: пари.

Інструкція:

1. Оберіть один напрям (безпека/економіка/гуманітарна підтримка/дипломатія).
2. Побудуйте ланцюг із 6 кроків: **іміджевий сигнал → сприйняття → рішення партнерів → дія → наслідок → довгостроковий ефект.**
3. Додайте 2 приклади сигналів (наприклад: прозорість, дотримання прав, компетентність уряду, стабільність інститутів).
4. Висновок: який «слабкий елемент» у ланцюгу і як його підсилити?

Вихід: схема + 6–7 речень пояснення.

Питання 2. PR-технології у формуванні міжнародної репутації

 Теоретичне пояснення

PR у міжнародному вимірі – це управління репутацією через:

- меседжі та наративи (що ми про себе розповідаємо),
- події та приводи (які історії підсвічуємо),
- медійні стосунки (журналісти, редактори, інфлюенсери),
- візуальну комунікацію (символи, дизайн, відео),
- партнерства (з культурними/освітніми/бізнес-інституціями).

Важливо: PR не замінює реальність. Він працює, коли **підсилює реальні політики та дії**, а не маскує їх.

 Практичне завдання: «Портфель репутації (3 історії + 3 докази)»

Інструкція:

1. Уявіть державу, яка хоче покращити репутацію в очах міжнародної аудиторії.
2. Сформууйте 3 «репутаційні історії» (наприклад: інновації, культурна відкритість, стійкість, гуманітарна відповідальність).
3. Для кожної історії додайте:
 - 1 головний меседж (1 речення),
 - 1 доказ (факт/індикатор/подія),
 - 1 канал (де це поширювати: медіа, соцмережі, форуми),
 - 1 «обличчя історії» (спікер: експерт, митці, бізнес, дипломати).
4. Завершіть коротким правилом: «що не можна робити, щоб не втратити довіру».

Вихід: таблиця або one-page.

Питання 3. Інформаційні кампанії та стратегічні комунікації

 Теоретичне пояснення

Стратегічні комунікації – це узгоджена система повідомлень держави, яка:

- має мету (зміна ставлення/поведінки),

- має цільову аудиторію,
- використовує канали і спікерів,
- працює послідовно в часі,
- вимірює ефект.

Інформаційна кампанія може бути:

- **пояснювальною** (policy communication),
- **репутаційною** (публічна дипломатія),
- **мобілізаційною** (заклик до підтримки),
- **антикризовою** (стримати паніку, повернути довіру).

Практичне завдання: «Конструктор кампанії (10 елементів)»

Формат: групи.

Інструкція:

Створіть проект кампанії, заповнивши 10 пунктів:

1. 🎯 **мета** (1 речення)
2. 👥 **аудиторія** (хто/де/якою мовою)
3. 🧠 **інсайт** (що вони думають/чого бояться)
4. 🧩 **ключовий меседж**
5. 🧱 **3 підмеседжі** (для різних сегментів)
6. 📢 **канали** (3)
7. 🗣️ **спікери** (2–3)
8. 📅 **таймлайн** (7–14 днів)
9. ⚠️ **ризики** (3)
10. 📊 **як вимірюємо ефект** (2 показники)

Вихід: план кампанії на 1 сторінку.

Питання 4. 🏹 Репутаційні війни в глобальному цифровому просторі

Теоретичне пояснення

Репутаційна війна – системна боротьба за те, як світ сприймає державу: хто «жертва», хто «агресор», хто «надійний партнер», хто «токсичний».

Такі війни ведуться через:

- постійне повторення негативних асоціацій;
- висміювання, меми, ярлики;
- «скандалізацію» (будь-який інцидент перетворюється на доказ «сутності» держави);
- маніпуляції довірою до інститутів (суди, вибори, медіа).

Практичне завдання: «Репутаційний профіль атаки (attack profile)»

Інструкція:

1. Уявіть атаку на репутацію держави за темою (корупція/права людини/військові дії/екологія).
2. Опишіть:
 - 🎯 **ціль атаки** (що підірвати: довіру, союз, інвестиції),
 - 🧠 **ключовий наратив** нападника (1–2 речення),

- канали (де запускається),
- аудиторії (кому це адресовано),
- тригери (що використовують як «доказ»: відео, витік, цитата),
- вразливість держави (що реально болять).

3. Запропонуйте 3 лінії захисту: фактологія, контрнарратив, підсилення довірених голосів.

Вихід: таблиця + короткий план відповіді.

Питання 5. Вплив внутрішньополітичних процесів на зовнішній імідж

Теоретичне пояснення

Зовнішній імідж – це про «внутрішню якість держави», бо міжнародні аудиторії оцінюють:

- сталість інститутів і верховенство права;
- свободу медіа, рівень корупції, права людини;
- політичну стабільність і прогнозованість;
- здатність держави виконувати зобов'язання.

Внутрішні кризи (скандали, протести, конфлікти еліт) можуть:

- зменшувати довіру партнерів,
- ускладнювати дипломатію,
- підсилювати зовнішні інформаційні атаки (бо з'являється «матеріал»).

Практичне завдання: «Матриця «внутрішнє → зовнішнє»»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Оберіть 3 внутрішньополітичні процеси (наприклад: антикорупційна реформа, вибори, криза уряду, реформа судів).
2. Для кожного заповніть:
 - можливий позитивний сигнал назовні (що покращиться),
 - можливий негативний сигнал (що може зіпсувати імідж),
 - які зовнішні актори це використовують і як (медіа, конкуренти, партнери),
 - 2 комунікаційні дії держави (як пояснити/зняти напругу).
3. Висновок: який процес найризикованіший для іміджу і чому?

Вихід: таблиця + 5–6 речень.

Питання 6. Антикризові комунікації держави в умовах інформаційних атак

Теоретичне пояснення

Антикризові комунікації – це не «відбитися», а:

- зупинити хаос і паніку,
- дати перевірену інформацію,
- зберегти довіру,
- мінімізувати репутаційні та політичні втрати.

Принципи:

- 🕒 швидкість + точність (краще «знаємо/перевіряємо» ніж вигадувати),
- 📄 єдине джерело і узгодженість спікерів,
- 🧠 емпатія до аудиторії,
- 📌 факти + контекст,
- 🔄 повторюваність ключових тез.

 Підсумкове практичне завдання: «Антикризовий пакет (statement + Q&A + план на 24 год)»

Формат: групи.

Ситуація: інформаційна атака (умовно): «вкид» про корупцію в міжнародному проєкті / фейк про порушення прав / deepfake із посадовцем.

Інструкція:

1. 📄 Напишіть коротку заяву (120–180 слів): фактологія + позиція + що робимо далі.
2. ❓ Підготуйте Q&A: 6 складних питань журналістів + короткі відповіді (2–3 речення).
3. 📅 Складіть план дій на 24 години:
 - перші 60 хв (верифікація, координація, чернетка заяви),
 - 1–6 год (брифінг, контакт з партнерами, робота з платформами/медіа),
 - 6–24 год (докази, оновлення позиції, зміцнення довіри, моніторинг).
4. ⚠️ Позначте 5 «не можна» (не звинувачувати без доказів, не ескалувати, не жартувати, не приховувати очевидне тощо).

Вихід: антикризовий пакет на 1–2 сторінки.

 Питання для підсумкової рефлексії

1. 🇧🇮 Чи може держава «купити» добру репутацію PR-ом без реальних реформ? Чому?
2. ✂️ Що сильніше в репутаційних війнах: факти чи наративи?
3. 🌀 Яка внутрішня подія найшвидше стає зовнішнім іміджевим ризиком – і чому?
4. 🚂 Що важливіше у кризі: швидкість реакції чи абсолютна точність? Як поєднати?

ТЕМА 7. ЦИФРОВА МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВИ ЯК ФАКТОР МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Мета семінару

- зрозуміти, як цифрова модернізація впливає на **позицію держави у світі** (економіка, безпека, довіра, інвестиції);
- навчитися читати й інтерпретувати **індекси цифрового розвитку** як інструмент міжнародного позиціонування;
- проаналізувати, як **е-урядування** підсилює прозорість, ефективність і легітимність управління;
- оцінити зв'язок між цифровими реформами та **інвестиційною привабливістю**;
- розглянути інноваційну політику як складову глобальної стратегії держави;
- визначити ризики цифрової залежності та технологічного відставання і способи їх зменшення.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати поняття: цифрова модернізація, цифрова держава, e-government, GovTech, цифрова конкурентоспроможність, цифровий розрив, технологічний суверенітет;
- аналізувати індекси (логіка показників, обмеження, «що вони реально вимірюють»);
- пов'язувати цифрові реформи з довірою, інвестиціями, інноваціями та міжнародною репутацією;
- готувати короткі аналітичні продукти: «паспорт реформи», матрицю ризиків, порівняльну таблицю країн;
- пропонувати практичні рішення для зниження технологічних ризиків.

Питання 1. Індекси цифрового розвитку та їх значення для міжнародного позиціонування

Теоретичне пояснення

Індекси цифрового розвитку – це «мовою чисел» про:

- інфраструктуру (інтернет-покриття, швидкість, доступність),
- людський капітал (цифрові навички, освіта),
- цифрові державні послуги (доступність, якість, зручність),
- цифрову економіку (ІКТ-сектор, інновації, підприємництво),
- довіру/безпеку (кіберстійкість, захист даних – залежно від методології).

Чому це важливо міжнародно:

- індекси формують **«рейтинговий образ»** держави для інвесторів, партнерів, донорів;
- їх використовують у порівняннях, грантових програмах, аналітиці ризиків;
- вони задають «мову конкуренції»: хто лідер, хто наздоганяє, хто відстає.

⚠️ **Обмеження індексів:** методології різні, дані можуть запізнюватися, «високий бал» не завжди означає реальну якість для громадянина.

Практичне завдання: «Розбір індексу: що міряє і що приховує?»

Формат: групи 3–4.

Інструкція:

1. Оберіть 1 індекс цифрового розвитку (будь-який, який знайдете в відкритих джерелах).
2. Заповніть «паспорт індексу» (коротко):
 - що він вимірює (5–7 показників/вимірів),
 - для кого він корисний (уряд/інвестори/міжнар. організації),
 - які є методологічні ризики (3),
 - що він **не** показує (3 речі).
3. Зробіть висновок (5–6 речень): як цей індекс впливає на міжнародне позиціонування держави?

Вихід: one-page «паспорт індексу».

Питання 2. Електронне урядування і прозорість державного управління

Теоретичне пояснення

Е-урядування (e-government) – це не лише «сервіси онлайн», а зміна моделі управління:

- стандарти процесів і даних,
- зменшення бюрократичних ланцюгів,
- прозорість і підзвітність (відкриті дані, цифрові сліди рішень),
- зручність для громадянина (один портал/єдина ідентифікація/проактивні послуги).

Прозорість зростає, коли:

- рішення й закупівлі «видимі»,
- є можливість перевірки,
- зменшується контакт «віч-на-віч» (менше корупційних ризиків), але ⚠️ цифровізація без контролю може породжувати інші ризики: витоки, дискримінаційні алгоритми, надмірний контроль.

Практичне завдання: «Аудит цифрової прозорості (check-list)»

Формат: пари/групи.

Інструкція:

1. Уявіть державу/місто «X», яке запускає е-урядування.
2. Оцініть (поставте / /) 10 пунктів:
 - єдиний портал послуг,
 - цифрова ідентифікація,
 - відкриті дані,
 - прозорі закупівлі,

- онлайн-трекінг звернень/заяв,
- публічні реєстри (у межах закону),
- захист персональних даних,
- механізм скарг/апеляцій,
- кіберзахист,
- звіти про ефективність (час/вартість/задоволеність).

3. Напишіть 5 пріоритетних кроків «що зробити першими» і чому.

Вихід: чек-лист + короткий план (до 1 стор.).

Питання 3. Цифрові реформи та інвестиційна привабливість країни

Теоретичне пояснення

Інвестору важливі не «цифрові гасла», а зменшення ризиків і витрат:

- менше часу на реєстрації/дозволи,
- передбачувані правила,
- прозорість процедур і судова/контрактна захищеність,
- цифрова інфраструктура (зв'язок, дата-центри/хмари, кадри),
- кіберстійкість.

Цифрові реформи часто працюють як сигнал: «держава керована, сучасна, ефективна».

Практичне завдання: «Інвесторський «rain points» → пакет цифрових реформ»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Оберіть сектор: ІТ/логістика/промисловість/агро/фінтех.
2. Випишіть 6 «болів» інвестора (реєстрації, дозволи, митниця, податки, суди, кадри, корупційні ризики).
3. Для кожного «болю» запропонуйте цифрове рішення (конкретно): «є-ліцензія», «є-кабінет платника», «є-митниця», «трекінг дозволу», «реєстр перевірок» тощо.
4. Додайте 3 ризики цифровізації (витоки, нерівний доступ, монополія підрядника) і як їх зменшити.

Вихід: таблиця «rain point → цифрова реформа → ефект → ризик/захист».

Питання 4. Інноваційна політика як складова глобальної стратегії держави

Теоретичне пояснення

Інноваційна політика – це механізм, який дозволяє державі:

- підвищувати продуктивність і експортну складність,
- інтегруватися в глобальні ланцюги вартості,
- створювати технологічні «ніші» (спеціалізацію),
- підсилювати м'яку силу через освіту/науку/стартапи.

Типові інструменти:

- освіта + R&D,

- гранти/фонди інновацій,
- кластери й технопарки,
- регуляторні «пісочниці» (sandbox) для нових ринків,
- міжнародні партнерства (університети, корпорації, програми обміну).

 Практичне завдання: «Стратегія інноваційної ніші (smart specialization)»
Формат: групи.

Інструкція:

1. Оберіть для держави «Х» 1 технологічну нішу (наприклад: кібербезпека, агротех, govtech, медтех, edtech, енерготех).
2. Заповніть «міні-стратегію»:
 - мета (1 речення),
 - 3 політичні інструменти (гроші/правила/інституції),
 - 2 кадрові рішення (освіта/перепідготовка),
 - 2 міжнародні партнерства (з ким і навіщо),
 - 2 індикатори успіху (вимірювані).
3. Презентація 2–3 хв: чому саме ця ніша дає конкурентну перевагу?

Вихід: one-page стратегія.

Питання 5. Досвід США та інших країн у впровадженні цифрових реформ

Теоретичне пояснення

Порівняння міжнародного досвіду корисне не як «копіювання», а як пошук:

- моделей управління реформою (хто відповідає, як координують),
- принципів сервісів (user-centric, «один раз і назавжди» для даних, проактивність),
- підходів до закупівель (гнучкі контракти, прозорість, конкуренція),
- культури даних і кіберстійкості.

Типова помилка: брати «вітринний сервіс» без підготовки бек-офісу, кадрів і правової бази.

 Практичне завдання: «Порівняльний кейс-дайджест (3 країни)»
Формат: групи 3–4.

Інструкція:

1. Оберіть 3 країни для порівняння (одна – великий гравець, одна – «цифровий реформатор», одна – країна, що наздоганяє).
2. Для кожної країни підготуйте міні-дайджест (по 8–10 рядків):
 - 2 ключові цифрові реформи/практики,
 - як організовано управління реформою (інституції),
 - що було найскладнішим (бар'єри),
 - який ефект (для громадян/бізнесу/міжнар. позиціонування).
3. Зробіть висновок: які 3 уроки «працюють майже всюди», а що залежить від контексту?

Вихід: порівняльна таблиця + спільний висновок (1 стор.).

 Порада студентам: джерела для кейсу – офіційні портали урядів/цифрових агенцій, звіти міжнародних організацій, аналітика think-tanks.

Питання 6. Ризики цифрової залежності та технологічного відставання

Теоретичне пояснення

Цифрова залежність виникає, коли критичні функції держави залежать від:

- зовнішніх платформ/хмар/постачальників,
- імпортованих компонентів (обладнання, чипи),
- закритих стандартів і «vendor lock-in»,
- дефіцитних кадрів.

Технологічне відставання – це не лише «повільний інтернет», а:

- слабка інноваційна екосистема,
- відтік талантів,
- низька здатність адаптуватися до технологічних змін,
- вразливість у безпеці та економіці.

Підсумкове практичне завдання: «Матриця залежності (постачальник–інфраструктура–дані–кадри)»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Побудуйте матрицю з 4 блоків ризику:
 - постачальники (platform/vendor lock-in),
 - інфраструктура (мережі, дата-центри, енергоживлення),
 - дані (локалізація, доступ, приватність, резерви),
 - кадри (дефіцит, «витік мізків», спроможність держсектора).
2. У кожному блоці визначте:
 - 2 головні загрози,
 - 2 інструменти зниження ризику (диверсифікація, відкриті стандарти, резервні плани, навчання, держзамовлення на кадри тощо).
3. Завершіть короткою «дорожньою картою» на 12 місяців: 5 кроків для стійкості.

Вихід: матриця + 12-місячний план (до 1 стор.).

Питання для підсумкової рефлексії

1. Чому індекси цифрового розвитку можуть «покривати імідж», але не гарантувати реальної якості державних сервісів?
2. Що важливіше для конкурентоспроможності: цифрові послуги для громадян чи цифрова інфраструктура для бізнесу?
3. Які цифрові реформи найшвидше дають ефект для інвестора – і які є «довгі», але критично потрібні?
4. Де межа між технологічною інтеграцією у світ і небезпечною цифровою залежністю?

ТЕМА 8. ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОГО ГЛОБАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

Мета семінару

- зрозуміти, як цифрова трансформація змінює **міжнародне право** та створює нові «сірі зони» регулювання;
- розібратися в європейській моделі цифрового врядування (стандарты, регуляторна логіка, права людини);
- проаналізувати механізми **трансрегіональної співпраці** у цифровому розвитку (угоди, стандарти, взаємне визнання);
- оцінити можливості й межі **гармонізації** цифрового законодавства;
- розглянути проблему юрисдикції у кіберпросторі (де «місце» правопорушення? хто має право діяти?);
- сформулювати бачення перспектив глобального цифрового правопорядку.

Очікувані результати навчання

Після семінару студент(ка) вміє:

- пояснювати поняття: цифрове врядування, норми поведінки держав у кіберпросторі, екстериторіальність, комплаєнс, due diligence, юрисдикція, взаємне визнання стандартів;
- аналізувати регуляторні підходи (правовий, інституційний, політичний) та їх наслідки для держав/бізнесу/громадян;
- порівнювати моделі регулювання (європейська/ліберальна/суверенізаційна) без спрощень;
- скласти простий «регуляторний кейс-аналіз» (факти → норми → інституції → рішення);
- аргументовано дискутувати про юрисдикцію та глобальний цифровий правопорядок.

Питання 1. Міжнародне право в умовах цифрової трансформації

Теоретичне пояснення

Міжнародне право у цифрову епоху стикається з новими викликами:

- **атрибуція** (складно довести, хто здійснив кібердію);
- «сіра зона» між шпигунством, втручанням і застосуванням сили;
- багатосуб'єктність (держави + корпорації + платформи + хакерські групи);
- швидкість і масштаб (події розгортаються швидше, ніж процедури права);
- конфлікт юрисдикцій (де саме «відбулося» порушення?).

Часто право рухається через:

- тлумачення існуючих норм (суверенітет, невтручання, відповідальність держав),
- «м'яке право» (керівні принципи, рекомендації, норми поведінки),
- технічні стандарти й інституційні практики.

 Практичне завдання: «Кейс-аналіз «норма → порушення → відповідь»»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Отримайте від викладача 2 сценарії (наприклад: кібератака на держреєстр; вплив на вибори через платформу; витік даних дипломатів).
2. Для кожного сценарію:
 - визначте, які принципи міжнародного права можуть бути релевантні (суверенітет, невтручання, due diligence тощо);
 - опишіть, у чому потенційно полягає порушення (1–2 речення);
 - запропонуйте «легальні» відповіді (дипломатичні ноти, санкції, міжнародні механізми, технічна допомога).
3. Висновок: що тут найважче довести і чому?

Вихід: таблиця на 1 сторінку.

Питання 2. ЕУ Європейські стандарти регулювання цифрового середовища

Теоретичне пояснення

Європейський підхід базується на ідеї: **цифровий ринок має працювати, але в межах прав людини, підзвітності та конкуренції**. Характерні риси:

- пріоритет захисту персональних даних і приватності;
- відповідальність платформ (модерація, прозорість, ризик-менеджмент);
- регулювання цифрових ринків (щоб обмежувати монополізацію);
- «ризик-орієнтований» підхід до технологій (особливо ІІІ).

Європейські стандарти часто стають «зовнішнім орієнтиром» для інших країн через ефект великого ринку (компанії підлаштовуються під правила, щоб працювати в ЄС).

 Практичне завдання: «Регуляторний конструктор: 5 принципів ЄС»

Формат: пари.

Інструкція:

1. Сформулюйте 5 принципів європейського регулювання цифрового середовища (своїми словами).
2. Для кожного принципу:
 - наведіть приклад, як він проявляється на практиці (умовно: прозорість реклами, право на скаргу, аудит ризиків, конкуренція);
 - зазначте потенційний мінус/критика (наприклад: бюрократія, витрати на комплаєнс, ризик надрегулювання).
3. Висновок: які 2 принципи ви вважаєте найбільш «експортованими» у світ і чому?

Вихід: короткий список + пояснення.

Питання 3. Трансрегіональна співпраця у сфері цифрового розвитку

Теоретичне пояснення

Трансрегіональна співпраця – взаємодія між регіональними блоками/країнами з різних регіонів щодо:

- цифрової торгівлі (data flows, e-commerce),
- кібербезпеки та стандартів,
- сумісності ідентифікації/підпису,
- спільних інноваційних програм,
- взаємного визнання сертифікацій і технічних регламентів.

Мета – зменшити бар'єри, підвищити довіру і створити правила гри між різними правовими системами.

 Практичне завдання: «Проект трансрегіональної угоди (скелет)»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Уявіть угоду між «регіональним блоком А» і «регіоном/країнами В» про цифрову співпрацю.
2. Запропонуйте 6 розділів угоди:
 - захист даних,
 - цифрова торгівля,
 - кіберінциденти й співпраця CERT,
 - стандарти/сертифікація,
 - інновації та освіта,
 - механізм вирішення спорів/моніторинг.
3. Додайте «червоні лінії» сторін (по 2) і зону компромісу (2–3 пункти).

Вихід: план угоди на 1 сторінку.

Питання 4. Гармонізація цифрового законодавства на міжнародному рівні

 Теоретичне пояснення

Гармонізація – наближення норм і процедур різних країн, щоб:

- зменшити транзакційні витрати для бізнесу,
- підвищити захист прав у транскордонних процесах,
- забезпечити сумісність стандартів і взаємне визнання.

Але повна уніфікація складна через:

- різні цінності та політичні режими,
- конфлікт економічних інтересів,
- питання суверенітету,
- різні правові традиції.

 Практичне завдання: «Дилема гармонізації: що можна зблизити, а що – ні?»

Формат: групи.

Інструкція:

1. Візьміть 6 сфер цифрового права:
 - персональні дані,
 - модерація контенту,
 - кіберзлочинність,
 - ІІІ,
 - цифрові ринки/антимонопольне,

- електронна ідентифікація.
 - 2. Для кожної сфери визначте:
 - чи можлива гармонізація (висока/середня/низька),
 - чому (1–2 аргументи),
 - яка форма краща: уніфікація норм / взаємне визнання / мінімальні стандарти / «м'яке право».
 - 3. Висновок: де гармонізація найбільш реалістична і чому?
- Вихід:** матриця.

Питання 5. Проблема юрисдикції в кіберпросторі

Теоретичне пояснення

У кіберпросторі «місце» події розмите:

- сервер в одній країні,
- користувачі в іншій,
- компанія зареєстрована в третій,
- шкода відчутна в четвертій.

Типові конфлікти:

- екстериторіальна дія законів (коли правила однієї країни «виходять назовні»);
- розслідування кіберзлочинів (доступ до даних, співпраця з платформами);
- вимоги щодо видалення контенту в різних юрисдикціях.

Практичне завдання: «Юрисдикційний пазл (4 країни)»

Формат: пари.

Інструкція:

1. Викладач дає сценарій: платформа X, користувачі в країні A, сервери в країні B, компанія в країні C, шкода в країні D.
2. Ваше завдання:
 - визначити, які країни претендують на юрисдикцію і чому (місце шкоди/місце сервера/місце реєстрації/громадянство);
 - запропонувати механізм співпраці (MLAT, угоди, запити до платформи, міжнародні інституції);
 - оцінити ризики (політизація, конфлікт законів, блокування сервісів).
3. Висновок: що було б найбільш справедливим рішенням?

Вихід: короткий розбір (до 1 стор.).

Питання 6. Перспективи формування глобального цифрового правопорядку

Теоретичне пояснення

Глобальний цифровий правопорядок може формуватися через:

- міжнародні принципи (права людини онлайн, заборона втручання, відповідальність),
- регіональні моделі, що «експортуються» (через ринок і стандарти),
- технічні стандарти (як де-факто правила),
- коаліції держав за інтересами (кібербезпека, ІІІ, дані),

- участь корпорацій як носіїв інфраструктури (але це породжує питання легітимності).

Основні сценарії:

- часткова конвергенція (мінімальні стандарти + співпраця),
- фрагментація (різні блоки й режими),
- платформізація права (коли правила платформ стають «паралельним правом»).

Підсумкове практичне завдання: «Сценарії глобального цифрового правопорядку – 2035»

Формат: 3 групи.

Сценарії:

1. «Мінімальні глобальні стандарти» (конвергенція навколо базових норм)
2. «Цифрові блоки» (фрагментація та несумісні режими)
3. «Право платформ» (де-факто правила від корпорацій/екосистем)

Інструкція:

1. Опишіть 5 характеристик сценарію (права, безпека, торгівля, юрисдикція, інновації).
2. Назвіть вигодонабувачів і тих, хто програє (по 3 актори).
3. Вкажіть 3 тригери, які приведуть до сценарію.
4. Запропонуйте 3 рекомендації для середньої держави: як діяти, щоб зберегти суверенітет і інтегрованість.

Вихід: 1 сторінка + 3-хв презентація.

Питання для підсумкової рефлексії

1. Чому міжнародне право «не встигає» за технологіями – і чи це взагалі можливо виправити?
2. Чи європейська модель регулювання – це захист прав чи ризик надрегулювання?
3. Як знайти баланс між юрисдикцією держав і глобальним характером інтернету?
4. Який сценарій цифрового правопорядку виглядає найбільш імовірним – і чому?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Глобалізація, євроінтеграція та сталий розвиток: навч. посіб. / С. О. Шевченко, Н. С. Сидоренко, Н. А. Липовська. Дніпро: ДДУВС, 2023. 344 с.
2. Глобалізація і глобалістика: навч. посіб. / В. В. Зінченко. Львів: «Новий Світ-2000», 2025. 428 с.
3. Глобалізація та екологічні проблеми: навч. посіб. / за ред. Я. В. Маленко. Кривий Ріг: КДПУ, 2024. Частина I. 291 с.
4. Петров П. Г. Технологічні системно-утворюючі чинники формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї: загальна характеристика. Регіональні студії. 2023. № 32. С. 187–191. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.30>
5. Петров П. Г. Цифровізація технологій зовнішньої політики суб'єкта міжнародних відносин: цифровізація та дипломатичні технології Ізраїлю. Регіональні студії. 2023. № 34. С. 212–217. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.34.36>
6. Петров П. Г., Головка І. К. Участь суб'єктів (мерів міст) цифрової парадипломатії України в інформатизації внутрішньої та зовнішньої спільнот. Національні інтереси України: науково-практичний журнал. 2025. № 4 (9). С. 1088–1103. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4\(9\)-1088-1103](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-1088-1103)
7. Петров П. Глобальна цифровізація та криза міжнародного демократичного легітимізму. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2025. Т. 8, № 1. С. 254–262. DOI: <https://doi.org/10.15421/342531>
8. Петров П. Глобальна цифровізація як виклик та можливість для міжнародного демократичного порядку: політико-інституційний аналіз. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2025. Т. 17, № 1. С. 283–290. DOI: <https://doi.org/10.15421/352536>
9. Петров П. Демократія онлайн: виклики і можливості політичної участі в умовах цифрової держави. Acta Securitate Volyniensis. 2025. № 5. С. 80–87. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2025-5-11>
10. Петров П. Е-петиції, онлайн-консультації та цифрове голосування: вплив на реальні політичні рішення. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. № 53. С. 246–250. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.41>
11. Петров П. Особливості формування зовнішньополітичного іміджу Ізраїлю. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. Т. 15, спецвипуск. С. 36–42. DOI: <https://doi.org/10.15421/352328>
12. Петров П. Процес внутрішньополітичної цифровізації США (електронне/цифрове урядування): ретроспектива та нормативно-правові засади. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2024. Т. 16, спецвипуск. С. 77–83. DOI: <https://doi.org/10.15421/352410>
13. Петров П. Роль соціальних мереж у формуванні політичної свідомості громадянина. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і

політичних науках. 2025. Т. 8, № 2. С. 180–188. DOI: <https://doi.org/10.15421/342555>

14. Петров П. Технології політичної комунікації в міжнародних відносинах України: використання PR-технологій. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. № 3 (17). С. 98–108. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-03-98-108>

15. Петров П. Трансформація політичних інститутів у цифрову епоху: інновації, стабільність і криза довіри. Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління. 2025. № 1 (77). С. 129–133. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1\(77\)-18](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1(77)-18)

16. Петров П., Вершина В., Головка І. Роль публічної дипломатії та парадипломатії як інструмент зміцнення політичних інститутів у цифровому вимірі. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2025. Т. 16, № 2. С. 215–221. DOI: <https://doi.org/10.15421/352462>

17. Петров П., Геворгян М. Україна – Польща: цифровий альянс демократій у добу цифрової трансформації. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2025. Т. 17, № 2. С. 171–179. DOI: <https://doi.org/10.15421/352563>

18. Петров П., Головка І., Котов І. Моделювання цифрової парадипломатії в глобальному просторі. Стратегія нейтралізації інформаційних загроз. Empirio. 2025. Т. 2, спецвипуск. С. 92–101. DOI: <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.s.92-101>

19. Петров П., Грушка В. Географія цифрового впливу: технологічна трансформація демократії і зовнішньої політики. Публічне управління і політика. 2025. № 4 (8). С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.4.13>

20. Shcherbak V., Tretiak O., Borodin Y., Demura A., Petrov P. The Peculiarities of Inter-Institutional Interaction of Transregional Cooperation Legal Regulation: Trends in the Contemporary EU. Journal of Law and Political Sciences (JLPS). 2025. Vol. 42-2. P. 80–100. URL: <https://journal-law.com/conferences>, <https://drive.google.com/file/d/1ultU49a0PFACoCvaSxxlK7PTYd1nDNkx/view>

Додаткова:

1. Аксьонова О.В. Стратегії міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. Вчені записки: збірник наукових праць. 2025. № 38(1). С. 316–330. DOI: http://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.25.173.179

2. Андрієнко П. П., Сарапін Г. А. Роль інформаційного забезпечення дипломатичної діяльності в умовах глобалізаційних процесів сучасності. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, 2021. № 7. С. 8–23. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.7.2021.233210>

3. Антипенко Н., Почерніна Н., Васильківський Д. Глобалізація та її вплив на міжнародні економічні відносини. Економіка та суспільство. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-2>

4. Бариська Я. Глобалізація як чинник трансформації форми правління сучасної держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету.

Серія: Право. 2025. Т. 5, № 92. С. 301–306. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.5.41>

5. Бевз Т. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: виклики і загрози. Українознавство. 2022. № 3 (84). С. 8–26. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.3\(84\).2022.263588](https://doi.org/10.30840/2413-7065.3(84).2022.263588)

6. Булатова О. В., Федоров Е. В. Виклики, загрози та ризики формування національної економічної безпеки: глобальний та національний рівень. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка. 2022. Вип. 23. С. 52–65. DOI: [10.34079/2226-2822-2022-12-23-52-65](https://doi.org/10.34079/2226-2822-2022-12-23-52-65)

7. Власенко В. В. Вплив процесів глобалізації на правові системи сучасності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 9–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/392234>

8. Войтович Р. В. Глобалізація як новий тип розвитку суспільства й управління в контексті формування нової геостратегічної реальності. Демократичне врядування: наук. вісник. 2021. Вип. 2 (28). С. 1–9. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28202/dvstattyavoytovich.pdf>

9. Волоснікова, Н., Абрамов, Ф., Яцина В. Глобальні виклики та міжнародні відносини у сфері миру та безпеки. Вісник НТУ "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки), 2025. № 1, с. 79–83. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2025.1.79>

10. Гедікова Н. П. Новий світовий порядок і роль у ньому України. Політичні інститути та процеси. 2023. № 4. С. 31–36. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.5>

11. Глобальні безпекові виклики та нові форми міжнародної співпраці / А.С. Грекова. К.: Академія, 2021. 402 с.

12. Збройне насилля: сучасні процеси світової глобалізації та їхній вплив на Україну: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., Лубни, 30 травня 2024 року. Лубни: ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2024. 136 с.

13. Зовнішня політика України в умовах глобалізації (2020–2024 роки). Історична хроніка / автор-упорядник А. Мартинов. К.: Інститут історії України НАН України, 2025. 563 с.

14. Касьянова Н., Волощук Д., Комісар М. Вплив глобалізації на інноваційний розвиток України. Сталий розвиток економіки, 2025. № 2 (53), с. 197-205. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-27>

15. Матвійчук Н. Тенденції глобального розвитку та їх вплив на сучасні міжнародні відносини. Історико-політичні проблеми сучасного світу, 2023. № 47, с. 134–141. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2023.47.134-141>

16. Мельник В., Поліщук О. Сталий розвиток в умовах глобалізації. Економіка та суспільство. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-63>

17. Мовчан У. В. Проблеми стратегічного планування в Україні в контексті повномасштабної війни. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2022. № 2. С. 23–26. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2\(54\).264392](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2(54).264392)

18. Поліщук І. Глобалізація як провідна тенденція розвитку сучасних міжнародних відносин. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. № 1 (15). С.195–203.

19. Резнікова Н. В., Булатова О. В., Іващенко О. А. Цифровий розрив чи цифрова нерівність? Нові виміри глобальних асиметрій соціально-економічного розвитку і міжнародної торгівлі в умовах техноглобалізму. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. 2023. Вип. 25. С. 45–57. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-45-57>

20. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2022.01>

21. Семенюк Ю.В. Трансформація міжнародних відносин та розвідувальна діяльність. Military strategy and technology, 2025, № 2(2). С. 47-51. DOI: <https://doi.org/10.63978/3083-6476.2025.2.2.04>

22. Ушенко Н., Тупіка А. Сталий розвиток міст України в умовах глобалізації: зарубіжні та вітчизняні підходи. Scientific journal. 2025. № 1. С. 354-363. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-52>

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека Конгресу США. Country Studies: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.loc.gov/collections/country-studies/?fa=online-format:pdf&sp=2>

2. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара: офіційний вебсайт. URL: <https://www.dnu.dp.ua/>

4. Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека: офіційний вебсайт. URL: <http://www.libr.dp.ua/>

5. Європейський Союз: офіційний вебпортал. URL: https://european-union.europa.eu/contact-eu_uk

6. Інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

7. Міністерство закордонних справ України: офіційний вебсайт. URL: <https://mfa.gov.ua/>

8. Міністерство освіти і науки України: офіційний вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua>

9. Наукова бібліотека Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара: офіційний вебсайт. URL: <http://library.dsu.dp.ua/>

10. Національна академія наук України: офіційний вебсайт. URL: <http://www.nas.gov.ua/>

11. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний вебсайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

12. Національний інститут стратегічних досліджень: офіційний вебсайт. URL: <https://niss.gov.ua/>

13. Організація Об'єднаних Націй: офіційний вебсайт. URL: <https://www.un.org/en>

14. Рада національної безпеки і оборони України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>
15. Цифровий репозиторій Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. URL: <https://repository.dnu.dp.ua/>
16. ЮНЕСКО: офіційний вебсайт. URL: <https://www.unesco.org/en>
17. Directorate-General for Communication. Types of institutions and bodies: official web-site. Available at: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_en
18. European Commission. Areas of EU action: official web-site. Available at: https://commission.europa.eu/about/role/law/areas-eu-action_en
19. European Commission. Common Foreign and Security Policy: official web-site. Available at: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/common-foreign-and-security-policy_en
20. European Parliament. Directorate-General for Internal Policies. The European Council in 2022. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9154aba7-f617-11ee-8e14-01aa75ed71a1/language-en>
21. European Parliament. Members of the European Parliament: official web-site. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/home>
22. Official Journal of the European Union. Court of Justice of the European Union. Access to European Union Law. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:eu_court_justice
23. Official Journal of the European Union. European Council. Access to European Union Law. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_council
24. Official Journal of the European Union. European Parliament. Access to European Union. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament

ПЕТРОВ Павло кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ГОЛОВКО Іван кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

**Методичні рекомендації до семінарських занять
з дисципліни: «Глобалістика»**

Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Глобалістика» розроблені для студентів спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії та спрямовані на формування цілісного бачення глобалізаційних процесів, їх впливу на державу, суспільство та особистість. Рекомендації охоплюють ключові теми курсу: теорію глобалізації, глобальні проблеми, цивілізаційний вимір сучасного світу, функціонування глобального суспільства, трансформацію безпекової архітектури, взаємодію України з глобальними процесами. Для кожної теми подано: розгорнутий опис змісту заняття, детальний аналіз семінарських питань, приклади, аналітичні підказки, кейс-завдання та дискусійні напрями. Методичні рекомендації сприяють розвитку критичного та системного мислення, формуванню навичок міждисциплінарного аналізу, а також підготовці до рефлексивного осмислення глобалізаційних процесів у світовому та національному контексті.